

کیومرث اشترینان

مسئله آب در ایران را می‌توان از منظر قدرت سیاسی نگریست. دستگاه اداری هر حکومتی در نقش کارگahi است که قدرت تولید می‌کند و فرصت «اجبار قانونی» برای سیاست‌گذاری عمومی فراهم می‌کند. اگر این کارگاه از تولید قدرت بازماند، دولت ناکارآمد می‌شود و مردمان نیز نقش مقصود از کارگاه قدرت نمی‌گیرند و هریک در کار منفعت خویش می‌تازند. اما این ناکارآمدی دقیقا چگونه رخ می‌دهد؟ این پدیده را می‌توان این‌چنین به تمثیل درآورد: طبقات ساختمان چهار طبقه‌ای را در نظر بگیرید که اگر مهندسی و اجرای آن به خوبی انجام شده باشد، با یکدیگر پیوند مستحکمی دارند. مثلا طبقه اول با دوم و با طبقات بعدی از طریق ستون‌های پیوسته به هم مرتبط و مستحکم‌اند. اما فرض کنید همین طبقات بدون هیچ‌گونه اتصالی از طریق ستون‌های اصلی فقط روی هم چیده شده و حتی دقیقا روی یکدیگر نیز خفت و جور نشده باشند بلکه تنها بخش‌هایی از آنها روی هم سوار شده باشد. خب! در چنین حالتی این ساختمان کارآمدی و استحکام لازم را برای سکونت نخواهد داشت. سیاست‌گذاری آب در ایران چنین وضعیتی دارد. در غیاب ستون اصلی قدرت عمومی، این مبارزه منافع ذی‌نفعان است که کار را «چلو» می‌برد.

سیاست‌گذاری عمومی در طبقاتی گوناگون شکل می‌گیرد: در طبقه اول مشکلاتی وجود دارد که بسته به ذی‌نفعان درک و تفسیر گوناگونی از آن مشکلات ارائه می‌شود که چه‌بسا با هم متضاد باشد. مشکل آب برای بسته‌کاران در چشم‌انداز آنان از تولید و صادرات و دلار تفسیر می‌شود، از همین رو است که دیدگاه آنان با کسی که دغدغه فرونشست زمین دارد، به کلی متفاوت است. برای نیروگاه‌ها، برای علاقه‌مندان به زاینده‌رود، برای کشاورزان چهارمحال‌بوختیاری، برای کویرنشینان یزدی و... حکایت همین‌گونه است. در طبقه اول «ساختمان سیاست‌گذاری آب» بر سر اینکه اساسا مسئله چیست، دعواست. مشکل کم‌آبی و فرونشست زمین را «احساس» می‌کنیم اما بر سر «صورت‌بندی مسئله» توافق نداریم و هر یک به دیگری حواله می‌دهد. اینجا این قدرت سیاسی است که باید فصل‌الخطاب شود، که نیست! در طبقه دوم ساختمان سیاست‌گذاری همین اختلاف وجود دارد چون هریک از ساکنان این طبقه راه‌حل‌های معطوف به منافع و نیازهای خود را ارائه می‌دهند. آن‌گاه که به طبقه سوم، یعنی اجرای سیاست می‌رسیم، آنان که نتوانسته‌اند در طبقه اول و دوم به منافع خود دست یابند، در اجرای سیاست‌ها به هزار حیلّت مانع ایجاد می‌کنند و کار خود و سیاست خود را پی می‌گیرند؛ مثلا روستایی چاه غیرمجاز حفر می‌کند، کشاورز هندوانه و سیب‌زمینی و پسته می‌کارد، نیروگاه چاه حفر می‌کند، با شرکّتی دولتی کاسی آب می‌کند و... اما آنچه این طبقات ساختمان سیاست‌گذاری آب را باید به هم پیوند دهد و هم‌گرایی ایجاد کند، «قدرت سیاسی» است. اگر چنین نباشد، دستگاه سیاست‌گذاری بر پوشالی از قدرت نشسته و نمی‌تواند کارگاهی عظیم از قدرت هنجارها و قواعد و اجرای سیاست پدید آورد. نتیجه این می‌شود که دستگاه اداری با فشار شرکت‌های رانتی عمرانی کانال روبات آب، احداث می‌کند و بی‌خیال تبخیر آب می‌شود، کنتور هوشمند به کفایت و کارآمدی توسعه نمی‌یابد، صنعت نیروگاهی نان برق خوش به خواب می‌زند و... همه اینها نشان‌دهنده پدیده مهمی است که «گسست قدرت» در حکمرانی است.

از سوی دیگر، گفتمان واحدی در نظام حکمرانی و سیاست‌گذاری وجود ندارد و این خود واگرایی‌های بخشی و دستگاهی را دامن می‌زند. واژه «گفتمان» که بسیار مورد سوءمصرف نیز قرار گرفته، موضوعی مهم در سیاست‌های عمومی است. بیان ساده این است که دولت، بخش صنعتی و کشاورزی، بخش محیط زیست، روستاییان و کشاورزان و بخش مدنی و خصوصی همگی از هنجارهای مشترکی درباره مسئله و راه‌حل و مهم‌تر از این دو، در امر اجرا برخوردار باشند. این هنجار مشترک که در گفتار و کردار مردم و حکومت جاری می‌شود، مهم‌ترین رکن سیاست‌گذاری عمومی است که اگر نباشد حکمرانی عاری از قدرت می‌شود و سیاست‌ها اجرا نمی‌شود. این است که بارها گفته‌ایم که گفتمان دستگاه اداری برای دولت‌پزشکیان ضروری است، نه‌تنها در امور سیاسی بلکه در امور اجرایی؛ چراکه در این عرصه مبارزه قدرت و منافع به صورتی عملیاتی جریان دارد.

یکشنبه ۵ مرداد ۱۴۰۴
۲ صفر ۱۴۴۷
۲۷ جولای ۲۰۲۵
سال بیست‌ویکم
شماره ۵۱۶۶
۳۰ هزار تومان
۱۲ صفحه

در «شرق» امروز می‌خوانید: همکاری بی‌سابقه آمریکا و دمشق در شکار فرمانده داعش در سوریه • شکست مذاکرات اسرائیل و حماس و توقف میانجیگری از سوی واشنگتن

روایتی از حمله تروریستی به سردشت و زاهدان و شهادت تعدادی از هم‌وطنان

تروریسم نیابتی

گزارش تئیریک را در صفحه ۲ بخوانید

این گزارش را در صفحه ۱۰ بخوانید

گفت‌وگوی «شرق» با ۷ زن افغانستانی ۵ تا ۴۰ ساله در کمپ «خَیر‌خانه»، پس از رد مرز شدن از ایران

بی‌فردا در سرزمین مادری

یادداشت

در چرایی آتش‌بس جنگ ۱۲روزه

غلام‌رضا نظربلند

تحلیلگر

(تسلیم بی‌چون‌وچرا (unconditionally surrender) رسیده باشد. افزون بر تحلیل‌های فوق، تحلیل دیگری تهدید جدی و اجراشدنی ایران مبنی بر بستن تنگه هرمز را علت اصلی تصمیم ترامپ به اعلام آتش‌بس می‌داند. پروفیسور مرشایمر نظریه‌پرداز «واقع‌گرایی ته‌جامی» مدافع این دیدگاه است؛ دیدگاهی که پیوست رسانه‌ای مدیریت‌شده جنگ امکان بازتاب بسیار گسترده به آن نداد، در حالی که واقع‌بینانه‌تر از بقیه به نظر می‌رسد و در ضمن، حاوی نکات راهبردی است. اقدام به بستن تنگه هرمز، فارغ از بحث درستی یا نادرستی آن، می‌تواند برای آمریکای ترامپ به شدت مخاطره‌آمیز باشد. اهمیت حیاتی این آبراه در آزادی تجارت بین‌المللی و رسالت و جایگاهی که واشگتن در رابطه با بازنگهداری آن برای خود قائل است، موجب شده این قدرت جهانی بستن آن را برنتابد

یادداشت

آبیاری قطره‌ای برای ۲ میلیارد نفر!

ناصر ذاکری

کارشناس اقتصادی

کاهش ذخیره آب سدها و هشدارهای پیاپی مسئولان و کارشناسان که اهمیت رعایت اصول صرفه‌جویی را مطرح می‌کنند، توجه همگان را به پرورده آب و شیوه‌های مدیریت منابع آبی کشور جلب کرده است. در همین راستا، سخنان معاون اسبق وزارت جهاد کشاورزی دولت سیزدهم در اردیبهشت ۱۴۰۲ درباره وضعیت منابع آب کشور بار دیگر به لطف فضای مجازی به صدر اخبار بازگشته است. وی با یک محاسبه ساده اعلام کرده بود منابع آب کشور توان تأمین آب شرب دو میلیارد نفر را دارد. محور کلی سخنان او این بود که کشورمان از نظر منابع طبیعی بسیار غنی است و مشکل فقط به شیوه‌های مدیریت برمی‌گردد. در سال‌های گذشته برخی سخنوران از ضرورت افزایش جمعیت و حتی رساندن ابعاد خانوار از چهار نفر به ۱۴ نفر سخن گفته و محدودیت منابع آبی کشور و پایین‌بودن ظرفیت جمعیت‌پذیری را دروغ و بی‌اساس دانسته‌اند. سخنان این مقام دولت سیزدهم نیز همسو با سخنان مزبور مورد توجه کاربران فضای مجازی قرار گرفت.اصل محاسبه معاون اسبق چندان محل مناقشه نیست. او به‌روشنی گفته که در محاسبه فقط آب مصرفی خانوار را مورد توجه قرار داده و فرض کرده کل آب کشور فقط به خانوارها داده شود. به بیان دیگر، او فقط یک عدد را بر عددی دیگر تقسیم و نتیجه را اعلام کرده است. اما این محاسبه درست براساس فرضی بسیار نادرست انجام گرفته است؛ زیرا حتی در عالم خیال و در شهرهای افسانه‌ای نیز نمی‌توان موردی را یافت که آن جامعه خیالی برای آب مصرفی جز مصرف خانوارها نداشته باشد. به بیان دیگر، حتی در جوامع خیالی در داستان‌های پریان نیز شهروندان نیازمند داشتن شغل و درآمد هستند و کارآفرینان برای ایجاد و عرضه فرصت‌های شغلی نیازمند مصرف آب، چه در حوزه صنعت، چه در حوزه کشاورزی و چه حتی خدمات هستند. به‌گونه‌ای که امروزه سهم بخش صنعت از کل آب مصرفی کشورها را می‌توان به‌عنوان شاخصی برای رشد بخش صنعت مورد توجه قرار داد. با عنایت به آنچه گفته شد، ظرفیت جمعیت‌پذیری کشور را نمی‌توان صرفا با تقسیم میزان در دسترس آب به متوسط مصرف سرانه

واکاوی نشست استانبول و آینده مذاکرات ایران و اروپا در گفت‌وگو با ابوالقاسم دلفی

خاکستر مذاکراتِ

تهران-واشنگتن

در دست اروپا

۲

برگزیده‌ها

روایت اجاره‌نشین‌هایی که پس از جنگ آواره شده‌اند و با گذشت بیش از ۴۰ روز هنوز بلا تکلیف‌اند

پول نمی‌دهیم شکایت کنید

۸

کشاورزی غیراقتصادی سهم عمده هدررفت آب را به خود اختصاص می‌دهد اما متولیان انگشت قصور را به سمت مصرف‌کننده خانگی گرفته‌اند

نشانی اشتباه چالش آب

۴

به بهانه احتمال بازگشت وریا غفوری به استقلال

وریا و سایپنتو

با هم کنار می‌آیند؟

۹

مواجهه‌ای انتقادی با «ایده ایران» نیولی و «نظریه انحطاط» طباطبایی

غِرِشمار!

۱۱

یادداشت

لایحه آزادی بیان سوز

محسن بهرانی

تقابل «آزادی» با «امنیت» یک تقابل تاریخی است و بسیاری از سیاست‌گذاران در تاریخ به این باور دارند که به علت اهمیت امنیت، باید آزادی محدود شود و این نگاه باعث ایجاد و تثبیت ساختاری به شدت کنترلگر می‌شود که حکومت در پی کنترل بر رفتار شهروندان است. اما عقلای فراوانی از طریق آزادی در پی تثبیت امنیت هستند و می‌کوشند نه با نگاهی کنترلی بلکه با توسل به اقناع ناشی از گفت‌وگو مقوله امنیت را پاس بدارند. در این نگاه اخیر مهم‌ترین ابزار برای اقناع‌سازی، اجماع‌سازی و همبستگی اجتماعی، «آزادی بیان» است که اگرچه ممکن است در برخی موارد از آن سوءاستفاده شود اما برایند کلی پاسداشت آزادی بیان بسیار بیشتر از محدودسازی آزادی بیان است. این باور بسیار اساسی و حیاتی است که بدانیم بدون «آزادی بیان» یا «محدودسازی آزادی بیان» هیچ امنیت پایداری شکل نخواهد گرفت؛ ملت و نخبگانی محافظه‌کار وقتی از ترس تبعات بیان (تعقیب و مجازات) سکوت کنند، سیاست‌های اشتباه اتخاذ و پیگیری می‌شود و فرجامی سیاه در انتظار آن جامعه خواهد بود.

ادامه‌در صفحه ۴

جناب آقای مهندس حمید مناقبی

درگذشت پدر گرامیتان

جناب آقای مهندس محمدرضا مناقبی نوایی

را خدمت شما و خانواده محترم تسلیت عرض

می‌کنیم و از درگاه خداوند متعال برای آن مرحوم

رحمت الهی و علو درجات و برای شما و خانواده

محترم صبر و شکیبایی مسئلت داریم.

امیر مظاهری، پور خدایی

ادامه‌در صفحه ۵

ریاست محترم صندوق امام جعفر صادق(ع)

جناب آقای نیک‌سیرت

ضایعه درگذشت پدر بزرگ گرامیتان را خدمت شما و خانواده محترم

تسلیت عرض می‌کنم. ان شاء الله هم‌نشین اهل بیت باشند.

از طرف جلالی

تنها خداست که می‌ماند

با اندوه فراوان دوست قدیمی و عزیزمان، دکتر احمد توکلی، بیش از هفت دهه زندگی آرمان‌خواهانه و پرتلاپورا پشت سر نهاد و به دیار باقی شافت. دوستی با او را از اواخر دهه ۴۰ در دانشگاه شیراز آغاز کردیم و پس از آن در زندان و مبارزه و در عرصه‌های گوناگون مسئولیت، همواره شاهد صداقت، صراحت و شفافیت در گفتار و کردار او بوده‌ایم. او با ساری و ساده‌زیستی پیشه کرد و دل به عدالت سپرد و پس از تحمل یک دوره بیماری جانکاه با انبوهی از خاطرات جان به جان آفرین تسلیم کرد. درگذشت روان‌شاد دکتر احمد توکلی را به همسر و همراه او، به فرزندان وفادار و همه بازماندگان و همراهان و همکاران ارجمندش تسلیت می‌گوییم.

رجوع به صفحه ۳